

מישקולץ

(Miskolc). עיר בצפון-מזרח הונגריה, השנייה בגודלה ובחשיבותה בערי המדינה. מ' היא עיר עתיקה, ונראה שנוסדה כבר במאה התשיעית. יהודים ישבו בה למן המאה ה-18. בעיר היו בתי-ספר יהודיים, ובכללם בית-ספר תיכון לבנות וכן בית-מדרש למורות, היחיד בהונגריה. ב-1941 ישבו במ' 10,428 יהודים, שהיו כ-13.5% מכלל תושביה.

באוגוסט 1941 גירשו שלטונות הונגריה כ-500 מיהודי מ' במסגרת גירושם של כ-18,000 יהודים מהונגריה ל'קמיניץ-פודולסקי' שבאוקראינה, ורובם הגדול נרצחו שם.

ב-1942 גויסו רוב הגברים היהודים ממ' לגדודי 'שרות העבודה' ההונגרי. אחרי כיבושה של הונגריה בידי הגרמנים ב-19 במרס 1944 וחלוקתה לשישה אזורים למטרות גירוש היהודים להשמדה, נכללה מ' באיזור III. באפריל 1944 נשלחו מרבית הגברים שנותרו בעיר למחנות שירות העבודה, ושאר היהודים הוכנסו לגטו. אותם שנלקחו אז למחנות שירות העבודה ניצלו מגירוש, ורבים מהם שרדו. ריכוז היהודים התנהל באכזריות רבה בחסותו של מושל העיר, אמיל בורבי-מוצקי. המשטרה הזהירה את התושבים הנוצרים בעיר שלא להתערב בעבודתה. נוסף לגטו בתוך העיר, שהיה מיועד ליהודי מ', רוכזו עוד כ-3,000 יהודים מסביבתה בבית-חרושת ללבנים מחוץ לעיר.

הגטו בעיר היה מאורגן היטב. הוקמה מועצה יהודית (Zsido Tanacs) בראשותם של מור פלדמן ואלמר בנט. המינהל העירוני המקומי חילק מקומות מגורים והאיכרים מהסביבה הביאו פירות, ירקות ועופות לשוק בגטו. בית-הכנסת הראשי הפך להיות המחסן העיקרי לרכוש שהוחרם מיהודים. מרבית הרופאים היהודים הרבים בעיר לא הועברו אל הגטו, מכיוון שהרשויות חששו כי גירושם יגרום משבר בשירותי הבריאות, והם רוכזו ביחידת רפואה יהודית מיוחדת. באוגוסט 1944 נשלחו הרופאים היהודים לפוסטוום (Pusztavam). לפתע הופיעה שם קבוצת אנשי ס"ס, גילתה את דבר יהדותם והוציאה אותם אל מחוץ לעיר. הרופאים נצטוו לחפור את קבריהם במו ידיהם, ואנשי הס"ס רצחו ברירות. בינתיים, בימים 11-15 ביוני 1944, גורשו לאושוויץ רוב יהודי מ' ובכללם 1,422 ילדים. כמה בעלי-מלאכה הושארו בעיר כדי לעבוד בתעשיות החיוניות למלחמה. רק 105 יהודים ממ' שבו ממקום גירושם וכ-300 אחרים שרדו בשירות העבודה. רק 20 מאותם ששרדו היו בני 18 ומטה. גורל היהודים באיזור הסמוך היה דומה לגורל יהודי מ'. ב-1970 היו במ' 1,000 יהודים.